

Cicle Superior-2on ESO

Guillem Viladot i els creadors de ponent: projecte educatiu

Tot seguit, trobareu desenvolupat el guió dirigit a l'alumnat de Cicle Superior a 2on d'ESO. Aquest guió es planteja com una eina viva. Els educadors/es de cada centre l'hauran d'adaptar a les característiques de cadascuna de les sales expositives, així com de l'alumnat. Plantegem a continuació la metodologia i desenvolupament de la visita a sales que els acompanyaran durant la descoberta de l'exposició *Guillem Viladot i els creadors de ponent*.

METODOLOGIA

Durant la descoberta de les obres, es convidarà a participar i es donarà veu a l'alumnat sempre que sigui possible. L'educador/a tindrà un paper dinamitzador i moderador, alhora que serà qui anirà enllaçant les diferents idees i moments de la visita per anar creant els continguts en grup. Si hi ha prou espai a sales, podem demanar als alumnes que seguïn, assegurant-nos que tots i totes puguin veure les peces seleccionades i els materials de les diverses dinàmiques.

VISITA A SALES

Durant el recorregut, es proposa una primera dinàmica introductòria, seguida d'un conjunt d'aturades a sales que es podran modificar segons la distribució de l'exposició en cada centre, i un exercici de cloenda.

REBUDA DEL GRUP

A l'arribada i després de presentar-se, l'educador/a preguntarà al grup si saben a on són i què hi han vingut a fer. Si cal els introduirà el centre a on es troben i com s'han de comportar en una sala d'exposicions. L'exposició la presentarà a partir del títol *Guillem Viladot i els creadors de ponent*. La mostra està dedicada a Guillem Viladot, artista d'Agramunt que aquest any (2022) es celebra el centenari del seu naixement, i companys de viatge creatiu amb els que compartia interessos i territori. Abans de començar la primera dinàmica, s'anunciarà quins són els diferents moments de l'activitat: dinàmiques introductòries, visita a sales (8 aturades) i exercici plàstic.

Aturada 1: Dinàmica introductòria (10 min.)

1.1. Conceptes bàsics:

- Introduir la figura de Guillem Viladot a través d'un seguit d'imatges, les seves coneixences i territori.
- Conèixer alguns dels moments clau de la vida de Viladot i la vinculació d'aquests amb el context històric del moment (en la mesura del possible).
NOTA PER A LES EDUCADORES/RS: Tot i que darrere les imatges hi trobareu un desenvolupament biogràfic més o menys extens, no cal parlar de tot amb tots els grups: es pot fer una selecció i adaptar a cada nivell.
- Entendre la importància de la xarxa de creadors de Ponent.

1.2. Dinàmica

MATERIALS:

Fotografies plastificades en mida A-3

Selecció d'imatges:

Fotografia de Viladot de nen

Fotografia de Viladot adolescent

Fotografia d'Agramunt el 1931

Imatge de Lo Pardal

Foto de Viladot, Iglésias del Marquet i Leandre Cristòfol.

Mapa de Lleida de 1980, amb pobles i localitzacions dels diferents artistes marcats. A3, plastificat.

Emprant les imatges, es farà un relat de la vida de Guillem Viladot. Podem introduir, més o menys detalladament, qüestions que concerneixin a la Guerra Civil, i el context polític, preguntant-los si coneixen aquests fets o d'altres relacionats. També serà important fer èmfasi en la creació de Viladot i els altres autors de l'exposició com una reivindicació d'una identitat catalana que va més enllà de les urbs i les capitals de província. Es pot parlar també de com l'experiència d'alguns fets històrics (e.g. el bombardeig d'Agramunt de 1938) han tingut una gran influència a la pròpia obra i vida de Viladot. És important, també, fer èmfasi en la relació amb el territori i amb els altres creadors de ponent. En el conte visual parlarem dels següents fets i moments de la vida de Viladot a mida que anem ensenyant les fotografies. La informació que s'especifica juntament amb cada imatge es podrà trobar també al dors de cada una de les impressions.

1. La infantesa de Guillem Viladot

Guillem Viladot va néixer el 1922 i tenia 4 germans. Eren 2 nois i 2 noies i ell era un dels mitjans. En Viladot venia d'una nissaga d'apotecaris que es remuntava al seu besavi. El seu pare era partidari de la Lliga Regionalista. La seva mare, la qual provenia d'una família de terratinents, era molt religiosa. Tots quatre germans van rebre una educació tradicional: les noies al col·legi de monges; en Jordi i en Guillem, al Col·legi de la Doctrina Cristiana d'Agramunt. En Guillem, després de passar per l'Escola Nacional, va estar intern als Maristes de Lleida.

2. Adolescència i guerra civil

Durant la Guerra Civil, (en aquell moment en Viladot tenia entre catorze i divuit anys) el domicili familiar i la farmàcia van ser saquejats. Una anècdota que recorda l'artista és anar a Saragossa amb el seu pare per a tornar a omplir les lleixes de medecines. Agramunt i Tàrrrega són força castigades en un bombardeig del 5 d'abril 1938. A Agramunt, en aquell moment un poble de 2500 habitants, hi va haver 19 morts.¹ La família Viladot es refugia a la Masia can Isidori, propietat seva, prop del Pilar d'Almenara. En Guillem hi havia passat una temporada, uns anys abans, per fer una cura dels pulmons.

3. Adultesa i treball artístic

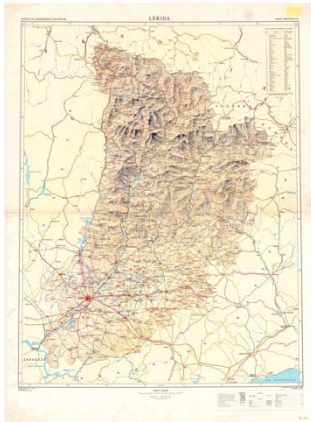
En Guillem Viladot estudia farmàcia però, des de sempre, compagina la seva feina amb el seu treball artístic i literari. Després de llegir el *Panorama de la Poesia Catalana* de Joan Triadú [1953], s'adona, diu Viladot de la necessitat d'adoptar el català com a llengua vehicular de la seva escriptura. El 1952 publica el seu primer llibre, *Temps d'estrena*. A banda d'això, la publicació d'un article seu sobre Albertí a la revista *Labor*, de 1956, a la qual col·labora juntament amb Lluís Trepal, Manuel de Pedrolo i Miquel Lladó, el fa víctima de la censura. Aquest punt és un detonant que, en certa manera, contribueix a que en Viladot treballi cada cop més en arts visuals i que, posteriorment, surti dels llenguatges escrits tradicionals per endinsar-se en la poesia concreta.

4. Lo Pardal

Entre finals dels setanta i els noranta, en Viladot anava sovint a Barcelona, on hi tenia un pis. No obstant, acostumava a dir que “a Barcelona no hi fas res, si no has nascut al Pla de la boqueria”. Això va accentuar encara més el seu lligam amb la vida fora del nucli urbà, a Agramunt, on va fundar *Lo Pardal*, Casa de la Poesia Visual. Aquí Viladot va disposar tots els seus poemes visuals, objectes poètics i volumetries amb l'expectativa d'esdevenir el primer espai dedicat a aquest gènere, a Catalunya i a Espanya. En Viladot va comprar un immoble a Agramunt que servís per a dur a terme totes aquestes funcions i per a enriquir la vida cultural d'aquest poble.

5. Els creadors de Ponent

En aquest mapa de Lleida dels anys 80 hi ha indicats els diferents llocs dels quals són originaris els artistes que participen a l'exposició. Es podria dir que, si ha quelcom que comparteixen aquests artistes, és una mena de “formació rural” en la que el seu treball es diferencia, conceptualment i contextualment, del que s'estava esdevenint a Barcelona o a d'altres nuclis artístics urbans. La vida del camp, la llengua catalana o la reivindicació del món de la pagesia i la cultura popular són elements que, de maneres directes i indirectes apareixen a l'obra d'aquests artistes. Així mateix, la crítica punyent al règim franquista i al seu caràcter reaccionari, així com a la violència institucional que aquest comportà (a nivell polític, religiós, lingüístic) es fan paleses a través d'obra plàstica i literària de tot tipus.

Àmbit: Guillem Viladot

Aturada 2: La vida rural (5 min.)

2.1. Conceptes bàsics

- Destacar com bona part del treball de Viladot es centra en la vida al camp. Sense caure en una romantització d'aquesta, l'autor es centra en els oficis que en són propis (per exemple, l'agricultura), o en objectes que, fàcilment, es poden

A tall d'exemple d'aquestes col·laboracions, mostrarem una fotografia de Guillem Viladot i Josep Vallverdú (esquerra) i de Leandre Cristòfol i Josep Iglésias del Marquet (dreta). Viladot i Vallverdú, per exemple, van tenir un intercanvi de correspondència molt intens al llarg de tota la seva vida. Per la seva banda, Iglésias del Marquet va editar un llibre conjunt fet per Viladot i Cristòfol. En aquesta imatge concreta, Iglésias i Cristòfol estan envoltats d'una sèrie d'exemplars d'un llibre que en Viladot va escriure sobre l'escultor. Nota per l'educador/a *No cal que aprofundim gaire en aquests autors encara, però simplement podem esmentar que tant important era el seu treball individual com les xarxes de col·laboració i suport que establien uns i altres.*

trobar en granges o llars fora dels nuclis urbans.

- Prendre consciència de que la relació de Viladot amb aquest paisatge natural no és casual. Ve donada, per una banda, per la localització de casa seva al centre històric d'Agramunt i també per la situació de la masia familiar on va passar la Guerra Civil, Can Isidori: un espai a mig camí entre el propi Agramunt (també conegut com a Riella en les ficcions literàries de Viladot) i la serra de l'Almenara, a l'era de la qual el poeta hi feu una intervenció que es coneix com el *Parc Lo Pardal*.
- Situar el paisatge com a element dominant en el treball artístic de Viladot. L'aspecte rústec d'eines i materials com les falç, les dalles, la fusta vella o el metall rovellat sembla ressonar la pròpia naturalesa feréstega d'aquest entorn rural.
- Entendre com la pròpia paleta amb la qual treballa l'artista ens remet al paisatge de la vall de Sió. Hi predominen els ocres, marrons, verds...colors, en definitiva, que poblen aquest paisatge, que és natural però també domèstic.
- Ser conscients de com, al treure de context aquests elements naturals i del món rural, Viladot fa que els veiem des d'una nova perspectiva: ens fa apreciar les seves formes, el caràcter que van adquirint a partir del seu ús o erosió. Al cap i a la fi, ens parlen d'un paisatge agrari i rural que, o bé ja no existeix, o està en constant transformació.

2.2. Dinàmica

MATERIALS:	Pots de vidre transparent amb elements naturals
OBRA A COMENTAR:	 <p><i>Pedra de riu, 1957</i></p>

Abans de començar, l'educador/a mostrarà al grup els pots de vidre que contenen diversos elements naturals a dins. Farem una sèrie de preguntes:

- Què hi veieu en aquestes capsos?
- D'on provenen aquests elements? Què tenen en comú?
- En quin estil de vida ens fan pensar? (Vida al camp, vida al camp, vida a la ciutat...).
- Com és la vida al camp? Què hi fa la gent? Quines creieu que són les seves rutines? La coneixeu d'a prop o és quelcom que us queda lluny?
- Com creieu que es relacionen amb l'obra que veiem aquí? Què tenen en comú tots aquests elements?

Continuarem el diàleg fent una observació detallada de la peça que prenem com a referència. Els demanarem que se la mirin amb deteniment.

- Com és aquesta pedra? (Fixem-nos en les seves qualitats formals: es veu polida, neta, està damunt d'una peanya...). D'on ve? On podem trobar-la? És exactament així en el seu estat original o ha patit algun canvi?
- Quin sentit creieu que té? Per què l'artista ha decidit convertir una pedra en art? Creieu que una pedra pot ser art? Per què?

Per acabar, ens centrarem en algunes consideracions més generals entorn a la vida als entorns rurals, intentant dur la conversa de tornada als entorns quotidians dels i les alumnes i al context que els és propi. Algunes qüestions que cal introduir al diàleg són les següents:

- Destacar la importància del món rural i els elements de la natura en les obres que veurem al llarg de l'exposició. Aquí podem preguntar com viuen als i les alumnes la seva pròpia relació amb la natura: viuen en un entorn rural o urbà? La naturalesa forma part del seu dia a dia o és quelcom amb què només entren en contacte en moments de lleure o quan van de vacances?
- Per què li dóna tanta importància en Viladot als elements de la natura? Què tenen d'especial? Quina importància tenen aquests elements per nosaltres? Ens resulten quelcom proper o els veiem com una cosa allunyada del nostre context?
- Com es diferencien aquests imaginaris d'altres més propis dels entorns urbans? Quins objectes triaríem si haguéssim de parlar de la vida urbana?
- Per què i com introduïm objectes naturals en la pràctica artística? Quines idees posem en valor a partir d'aquest gest? (la importància de la vida en els entorns rurals, arrelar la pràctica artística en aquests entorns, etc.)

NOTA PER A L'EDUCADOR/A: En aquesta aturada no cal parlar de tots els aspectes de la importància de la vida rural en l'obra de Viladot; això es pot abordar de manera molt sintètica i introductòria. En l'aturada 4 ens hi estendrem més.

Aturada 3: La recontextualització de l'objecte quotidià (10 min.)

3.1. Conceptes bàsics

READY-MADE I ASSEMBLATGE: El *ready-made* s'inicia a partir del treball amb objectes trobats de Marcel Duchamp (e.g. *La Fontaine*, 1917) i amb un tipus d'aproximació a l'objecte quotidià en qual la funció utilitària d'aquest queda en suspensió per tal d'adquirir una funció poètica. El *ready-made* pot consistir, simplement, en recontextualitzar l'objecte però també pot consistir en una transformació d'aquest, en la qual s'hi afegeixen elements que no formen part de la seva funció o la seva aparença original.

Normalment, quan s'intervé en l'objecte quotidià o quan aquest s'uneix amb d'altres objectes, es crea un assemblatge. Aquest es produeix, doncs, a partir de la unió entre diversos objectes o elements, com si es tractés d'un collage tridimensional. Un dels artistes més representatius d'aquest procediment seria Robert Rauschenberg (1925-2008), per exemple. A partir d'aquest procediment, com en el *ready-made*, la frontera entre objecte quotidià i artefacte artístic es torna cada cop més difusa: d'una banda allò banal adquireix un nou sentit i valor i, de l'altra, es qüestiona el sentit i la legitimitat de l'objecte artístic tradicional i de les institucions en les quals aquest es presenta.

- Descatar com a l'obra de Vilador hi ha una gran influència del *ready-made* de caràcter surrealista i dadaïsta en el que preval la lliure associació d'idees i la unió o el diàleg entre elements aparentment dispars o insòlits. En aquest cas, l'obra d'art es converteix en un acte de recontextualització de l'objecte a través del qual aquest adquireix unes noves connotacions i un nou valor artístic i creatiu.
- Parlar de com excepte en casos com aquest, *Objecte de companyia*, en el que el títol és també particularment evocador i alhora críptic, Viladot sovint refusava titular les obres per tal que el sentit d'aquestes romangués el més obert possible, posant en joc la lectura i la interpretació que l'espectador en pogués fer. En aquest sentit, com dèiem, la lliure associació d'idees juga un paper clau. En relació a això, és important insistir en que no cal cercar interpretacions concloents i tancades en l'obra.
- Emfasitzar com Viladot utilitza objectes usats, o bé de la seva propietat, o que ha anat acumulant a partir de donacions d'altres persones d'Agramunt i els entorns circumdants. En Viladot valoritza l'objecte vell i utilitzat, aquell que té una història. Així doncs, Viladot ens parla d'un objecte viscut, un objecte lligat a

la identitat cultural agramuntina i, per extensió, a la seva pròpia biografia i a la d'aquells i aquelles que l'envolten.

3.2. Dinàmica

OBRA A COMENTAR:

Objecte de companyia, ca.1990

En aquesta dinàmica ens endinsarem en el procés creatiu de Viladot pel que fa a al seu us de l'objecte quotidià. Primer de tot, observarem l'obra de Viladot. Donarem uns segons als i a les alumnes per a que puguin mirar-la amb deteniment.

- Què hi veieu? Quins objectes componen aquesta peça?
- Quina relació hi ha entre ells, si és que n'hi ha cap?
- Us fa pensar en alguna cosa? Quines idees us venen al cap?
- Fixem-nos ara en el títol: *Objecte de companyia*. Què deu voler dir? Què us suggereix aquest nom?
- Què ha fet en Viladot en aquesta obra? (Ajuntar dos objectes dispars, situar-los en una posició estranya, etc.) Per què creieu que ho ha fet?

Durant la conversa caldrà destacar o introduir diferents temes com:

- Descoberta dels objectes utilitzats a l'obra.
- Utilització de l'assemblatge.
- Anàlisi de l'obra a nivell formal.
- Interès per la utilització d'objectes quotidians representatius del món domèstic i/o rural.
- Gust per la combinació d'elements per crear-ne un d'inexistent i evocador.
- Utilització d'objectes trobats per transformar-los en poemes objecte.

- Comunicació entre l'artista i l'espectador a través de l'obra.
- Títol com a eina expressiva versus títol descriptiu.

Àmbit: Viladot - Cristòfol

Aturada 4: Experimentació artística i la vida al món rural (10 min.)

4.1. Conceptes bàsics

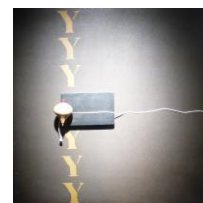
- Destacar la influència de l'obra de Cristòfol en Viladot des que el darrer era un adolescent. De fet, es van fer amics. Es pot mencionar que l'any 1964, en Viladot va publicar la *Biografia d'Infant*, en la qual parla d'uns orígens d'infantesa de Cristòfol que, d'alguna manera, també són els seus, en un món rural.
- Destacar, també com els unia el fet d'haver patit les conseqüències de la Guerra Civil: en Viladot, havent de fugir a una masia als afores d'Agramunt. En el cas de Cristòfol, havent estat condemnat als camps de treball.
- Parlar de com ambdós autors van dur a terme diverses col·laboracions artístiques, com per exemple els *Nou Plast Poemes* de 1965 (editats per Josep Iglésias del Marquet) en els quals Cristòfol presentava imatges d'unes obres denominades planimetries (escultures on prima la bidimensionalitat, realitzades entre 1957 i 1958) mentre que Viladot acompanyava aquestes imatges amb peces de poesia concreta pertanyents a una sèrie denominada *Ia-Urt*, de l'any 60.
- Fer èmfasi en la relació entre *Forma Consum* de Cristòfol i *Iconografies de l'Ús i l'Oci* de Viladot: presència de l'imaginari propi de les llars rural, els objectes senzills, d'ús quotidià, etc.
- Analitzar de manera detallada alguns aspectes *d'Iconografies de l'ús i l'oci*, com per exemple la seva inspiració en les icones ortodoxes i, d'altra banda, en els usos i costums de la vida pagesa.

4.2. Dinàmica

MATERIALS:

Fragment de *Biografia d'Infant* (1964). A4 plastificat.

OBRES A COMENTAR: *Forma Consum*, 1975 (Cristòfol) i *Iconografies de l'ús i l'oci* (1978-79) (Viladot)

Fixem-nos en les dues peces, de Viladot i Cristòfol:

- Observem-les atentament: què tenen en comú? S'assemblen en alguna cosa? (La presència de l'objecte quotidià, el fet que es tracta d'una obra pràcticament bidimensional, el fons fosc, l'economia de mitjans...)
- Fixem-nos en els títols: *Forma consum* (1975) i *Iconografies de l'ús i l'oci*. Què deuen voler dir? De quins temes ens parlen? (L'objecte de consum, l'ús o els costums, el temps d'oci...)
- Quin tipus d'objectes són? (Són nous, vells, es corresponen amb el treball manual, amb formes d'entreteniment tradicionals –per exemple, la baldufa—, etc.)

A continuació, llegirem un fragment de *Biografia d'Infant* on Viladot parla de la seva infància en un context rural, compartida amb Cristòfol.

A l'estiu, en Cristòfol, amb els dos germans més grans, acompanyava els pares a segar i a batre. Aquestes feines tenien lloc a la Masia, una casa de pagès que estava a tres hores del poble i que tocava al terme de Tragó de la Noguera.

[...]

El paisatge que embolcallava la Masia era muntanyenc, quasi tot secà, amb una mica d'horta al costat de la font i les basses. Els camps es conreaven a cops de duríssima voluntat, de tornar sempre al mateix lloc per a esmenar sempre el mateix vici i aconseguir, al capdavall, un fruit ben migrat.

[...].

Els dies de festa es descansava. El pare aprofitava per tal de dur a vila el gra batut aquells dies a l'era. De tornada portava el menjar i altres coses que es necessitaven per a passar la setmana. A en Cristòfol sempre l'entristiren aquelles eixides del pare. Els germans grans i la mare el consolaven emportant-se'l a la bassa. Allí, sota d'un salze i uns quants xops, ella contava historietes del temps antic.¹

Passarem a fer una sèrie de preguntes sobre el text:

- De quin context ens estan parlant? (Rural, urbà...)
- Els hàbits i costums dels quals ens parla el text es corresponen amb el nostre món actual? Quins hàbits tenim a dia d'avui? En què ocupem el nostre temps d'oci?
- Quins objectes triaríem si haguéssim de parlar dels nostres costums i el nostre temps d'oci? Els demanarem que ens posin exemples.

Àmbit: Viladot – Iglésias del Marquet

Aturada 5: Poesia visual (10 min.)

5.1. Conceptes clau

¹ Guillem Viladot (2010) *Leandre Cristòfol*, p. 25

POESIA CONCRETA: La poesia concreta és un gènere poètic en el qual no només es treballa amb els elements formals de la poesia lírica (mètrica, rima...) sinó que hi entren en joc components com allò visual i allò espacial. Sovint, en la poesia concreta es rebutja el component simbòlic del llenguatge per tal de centrar-ser en una sèrie de composicions en les quals les lletres, paraules o sintagmes conflueixen amb llenguatges plàstics, convertint-se en un element compositiu més. El terme “concret” també s'utilitza, per exemple als anys 30 o als 40 per a designar un tipus de pintura (Théo van Doesburg) i música (Pierre Schaeffer) en les quals s'intenta, també, deixar de banda qualsevol associació conceptual de caràcter líric o simbòlic per convertir els propis elements formals de la peça en allò que constitueix el sentit de l'obra. D'una manera similar, la poesia concreta no es centra en el lirisme del llenguatge sinó en un procés d'escriptura en el qual la pròpia pàgina i els elements físics i formals que hi conflueixen es converteixen en allò que articula el sentit de l'obra.

A dia d'avui, sovint, el terme poesia concreta aglutina tot tipus de poesia visual que no necessàriament encaixa amb aquesta descripció anterior. De fet, en aquest apartat utilitzarem ambdós termes indistintament per referir-nos al treball de Viladot, Joan Brossa i Josep Iglésias del Marquet. No obstant, sí hi ha un cert consens alhora de situar el naixement d'aquest gènere plàstic i literari en l'obra d'Eugen Gomringer (Bolívia-Suïssa) i en la del grup Noigandres (Brasil).

Més informació a: <https://www.ubu.com/papers/solt/switzerland.html>

- Destacar com quan parlem de la poesia visual de Guillem Vilador, no ens situem tan lluny del treball amb objectes d'aquest mateix autor, ja que ell sosté que “l'objecte trobat” és, així mateix, “una força motriu i nodriu de la poesia visual”. Per tant, estem parlant, de nou, d'una idea de joc atzarós en el qual el propi artista es deixa sorprendre per troballes inesperades.

- Comprendre com la poesia visual de Viladot parteix d'un posicionament artístic que sobrepassa els límits de l'escriptura i incorpora la fotografia, el disseny (digital, en alguns casos), l'art postal o, en termes més generals, tot tipus d'imatges.
- Fer èmfasi en la importància d'explorar les qualitats formals i conceptuals del llenguatge més enllà dels límits de la semàntica.
- Establir la censura d'un article seu sobre Alberti a la revista *Labor* (1956) i la relació amb Brossa i Iglésias del Marquet com a condicionants determinants del seu gir des d'un tipus d'escriptura més convencional cap a la poesia visual.
- Parlar de la importància de la relació entre Iglésias del Marquet i Viladot: d'aquesta en resulta l'exposició Poesia Concreta a la *Petite Galerie* de Lleida del 23 de gener al 7 de febrer de 1971 (també amb la participació de Brossa), l'edició de *Nou Plast-poemes* (de Viladot i Leandre Cristòfol), una mica anterior, de 1965 i el projecte editorial *Lo Pardal*, en el qual Iglésias s'encarrgava del disseny i edició (e.g. *Sopes amb pà torrat*, 1969 i *Poemes de la incomunicació*, 1970). A partir de 1969, tant Iglésias com Viladot es converteixen en baluards de la poesia concreta a Catalunya.

5.2. Dinàmica

OBRES A COMENTAR: *Cartell Poemes de la incomunicació* (Viladot) / *Collage* (Iglésias del Marquet)

Iniciarem la dinàmica aturant-nos davant el cartell *Poemes de la Incomunicació*. L'observarem amb deteniment. Procedirem a formular les següents preguntes:

- Fixem-nos en aquest cartell. Com s'hi utilitza el llenguatge?
- Quina funció tenen les lletres? Podem llegir-les totes? Com es relacionen amb la resta d'elements que veiem a la peça (geometria, composició...)
- Qui signa el cartell? Coneixem algun d'aquests autors? (És possible que coneguin a Brossa. Podria ser un bon moment per a introduir algunes idees en relació a Viladot i Iglésias del Marquet).

A continuació, ens fixarem en el collage d'Iglésias del Marquet:

- Què té en comú aquesta peça amb l'altra?
- Com s'hi utilitzen el llenguatge i la imatge? Tenen el mateix significat que un altre context? Podem entendre el sentit de tot el que hi ha escrit?
- Com es combinen els diferents elements de l'obra? Creieu que, en alguns aspectes, hi ha una certa intervenció de l'atzar?

Àmbit: Viladot – Vallverdú

Aturada 6 (10 min.)

6.1. Conceptes clau

- Tenir en compte com la relació entre Viladot i Vallverdú es va forjar en un entorn en el qual la producció literària en català era molt escassa. Els mitjans lleidatans no atenien la literatura escrita en català (o, en general, la cultura vehiculada en aquest idioma) i, si ho feien, sovint era per censurar-la. Parlar també de com ambdós literats van estar molt lligats al context de les terres de ponent. És recomanable indicar que mentre que en la resta de casos dels quals hem parlat es produeix un cert solapament pel que fa a llenguatges literaris o plàstics (sovint, la influència mútua entre els artistes és evident), en el cas de Vallverdú i Viladot les diferències a aquest nivell són més grans. Vallverdú es coneix, sobretot per la seva dedicació a la literatura infantil i juvenil, a Viladot pel seu treball en poesia experimental. No obstant, tan un com l'altre es caracteritzen per un compromís amb el context que els és donat, el qual, a la seva vegada, es torna un element central de la seva obra.
- Parlar del fort arrelament de Vallverdú i Viladot en el territori. En el cas de l'obra de Viladot a comentar, aquest s'expressa a través de l'ús de maquinària agrària (la garbelladora). En el cas de Vallverdú, a través del text.

6.2. Dinàmica

MATERIALS: DIN A-4 plastificat amb text de Proses de Ponent de Josep Vallverdú.

OBRA A COMENTAR: *Metafísica de la garbelladora*

En primer lloc, llegirem un fragment de *Proses de ponent* (1970) (l'educador/a o un voluntari/a):

Sinopsi: Proses de ponent és un conjunt de textos publicat per Destino l'any 1970, després que l'obra quedés finalista del Premi Josep Pla. En aquesta compilació de textos, Vallverdú s'endinsa en una deriva entorn als territoris de ponent. Ens interessa aquí, sobretot, com s'estén en la descripció del territori, que s'alterna amb fragments de to més assatgístic que analitzen l'entrellat econòmic i social de la província i del país.

Fragment:

Els sorolls han canviat, però la silueta continua, permanent, posada conta els cels transparents d'aquesta Catalunya Nova, cels lluentejants pel cerç i l'eixut. Lleida presenta, venint del sud i de l'est, aquell innegable aire d'estampa, de gravat, de ciutat aturada en una forma. La Seu al cim, les cases empastades, dretes, al llarg del riu. [...]. L'horta de Lleida ofereix avui dia les relíquies de dos tipus de casa: una de pagès i una de ciutadà. Aquestes, però van quedant superades: o les han adquirides autèntics pagesos, i van prenent un aire utilitari o els mateixos ciutadans les han transformades en xalets moderns. [...] Faig el tomb de la ciutat per la part del migdia de la Seu. Pujo la costa de Magdalena, m'enfilo pels enderrocs del Canyeret, contemplo els teualts, la filagarsa de fum, la roba estesa, aquell gat vora el test; la fressa del carrer Major i de la plaça de Sant Joan m'arriba, envoltant-me. Amunt, hi ha un cant de falciots ran de l'ombrívola torre de la Catedral Vella.²

Un cop llegit en veu alta, podem formular les següents preguntes:

- De què creieu que ens parla aquest fragment?
- Com ens parla de la ciutat de Lleida? Sembla que Vallverdú anyora el passat?
- Quins canvis han esdevingut en aquesta ciutat? I a la resta de la província? (Transició vida rural-urbana, canvi en els estils de vida, noves edificacions...)

Fixem-nos ara en l'obra de Viladot. Podem, en primera instància, fixar-nos en el títol i llegir la definició de metafísica i de garbelladora, posant especial èmfasi en el segon terme.

- Coneixieu l'ofici de garbellar? Quins altres oficis del camp coneixeu? Quinss'han anat perdent?
- Per una banda, en Viladot ens parla de metafísica, per altre de garbellar. Podria ser que ens estigués parlant d'un pensament associat a la vida del camp?
- Creieu que aquesta obra es relaciona amb altres coses que hem anat veient a l'exposició? (pedra de riu, l'àmbit de Leandre Cristòfol...) Què semblarien tenir en comú? De quin entorn ens parlen? Té a veure amb el vostre entorn?

---

² Josep Vallverdú (1970) *Proses de ponent*. Barcelona: Editorial Barcanova, pp. 119-128.

Dinàmica-taller

Es dividirà el grup-classe en grups de 4-5 alumnes. La meitat dels grups experimentaran amb imatges d'objectes i els altres estampant lletres. Amb els alumnes de cicle inicial de primària s'explicarà a tot el grup les dues activitats d'una manera sintètica seguint les instruccions que trobareu a continuació.

Exercici objectes

L'educador/a anirà passant per cada grup i els farà llençar dos daus que tenen dibuixades les imatges dels objectes. Els objectes amb els quals treballaran es decidiran de forma atzarosa. Un cop tenen assignats els objectes, l'educador/a els lliurarà el material que els caldrà per treballar.

MATERIALS: Daus amb imatges d'objectes
Impressió dels objectes en blanc i negre sobre acetat transparent.
Cartolina Din A3
Rotlle de cinta adhesiva transparent
Tisores
Llapis
Carpeta d'acordió
Tisores grans per a l'educador/a.

Imatges objectes dau 1: forquilla, pilota de tennis, ganivet, martell d'orelles, clau de pany, closca caragol.

Imatges objectes dau 2: barret, porró, sola de sabata, guant, tisores, aixeta.

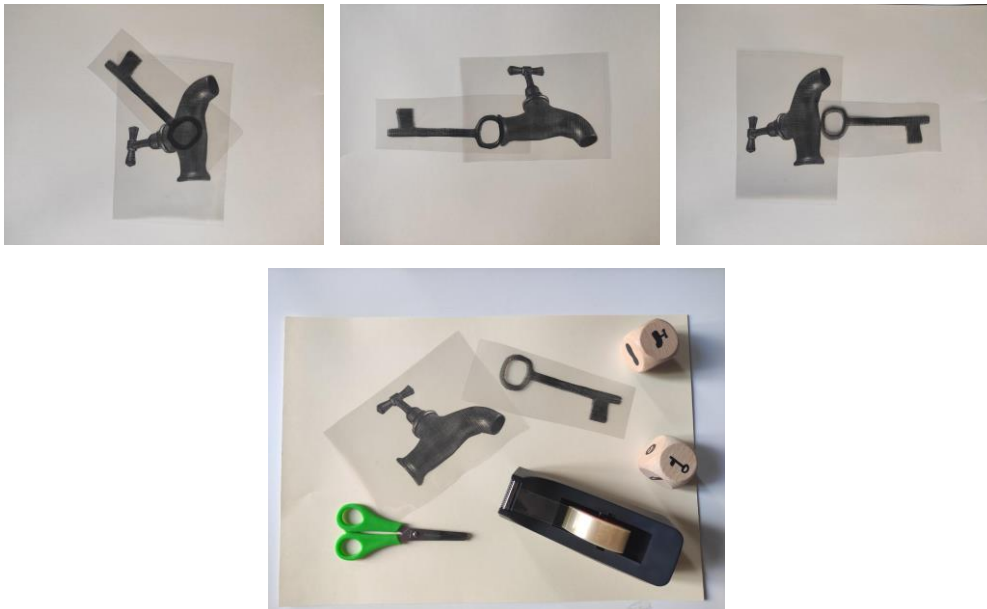
Tot seguit, s'indica els passos a seguir a partir d'aquest durant l'exercici:

1. Fixeu-vos en els objectes que us han tocat. *Per a què els utilitzem?* En aquest exercici, veureu que adquireixen un ús diferent.
2. Amb aquests dos objectes, n'haureu de crear un de nou. Un objecte que ja no serveixi pel que servien abans. Això ho fareu combinant-los. A sobre de la cartolina podeu provar què passa si els poseu del dret o del revés, girats, a sobre i a sota, a dalt i a baix, en vertical o horitzontal, en equilibri o desequilibri, travessats, en vertical o horitzontal, etc. Caldrà que en trieu una i l'enganxeu amb la cinta adhesiva. Si sobresurt alguna part, la podeu retallar amb les tisores.

- Només us queda un darrer pas: penseu el títol de la vostra obra. Escriviu-lo darrere el full.

NOTA PER A LES EDUCADORES: Alguns dels objectes estan també impresos per parts. Segons el grup, les edats, se'ls pot donar el sencer i el fraccionat. En tot cas, com a molt tindran una representació de cada objecte sencer i una de dividida.

Exemples d'exercici

Exercici alfabet

L'educador/ anirà passant per cada grup i els demanarà que agafin 3/4 lletres de dins del saquet sense mirar (important que no les retornin a dins del sac fins que tots els grups tinguin les seves perquè no hi hagi lletres repetides, ja que es disposa d'un joc de cada mida). Les lletres amb els quals treballaran es triaran de forma atzarosa. Un cop tenen assignades les lletres, l'educador/a els entregarà el material que els caldrà per treballar.

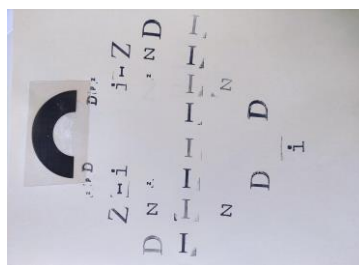
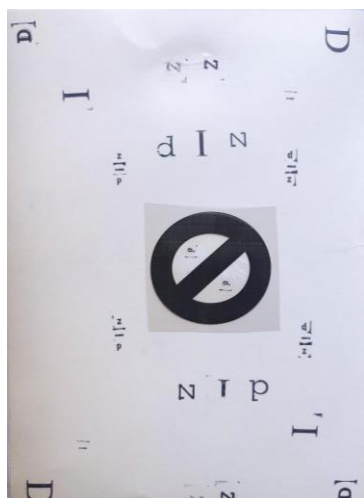
MATERIALS:
 Segells de les lletres que els han tocat dels diferents jocs (mides)
 Estorettes de tinta negra
 Cartolina Din A4
 Fulls blancs
 1 símbol triat d'entre els 4 que hi ha impresos en blanc i negre (en tindrem uns de mostra en un full plastificat)
 Cola de barra
 Llapis
 Tisores grans per a l'educador/a.
 Carpeta d'acordió

Tot seguit, s'indica els passos a seguir a partir d'aquest durant l'exercici:

1. Descobriu les vostres lletres. En el full blanc estampeu les vostres lletres en posicions diferents.
2. Ara, haureu de pensar quina composició voldreu fer amb les vostres lletres i el vostre símbol. Feu un petit esquema, si voleu. Decidiu si voldreu que treballar amb horitzontal o vertical. Si voleu un format més petit podeu plegar el full. Penseu, també, a on col·locareu la icona. Les lletres les podeu posar del dret, del revés, juntes o separades, per parelles, franges, omplint tot l'espai, concentrades...
3. En el moment que tingueu un esquema clar ja el podeu traspasar a la cartolina. Primerament, enganxeu la icona i per torns a partir del que heu plantejat a l'esquema aneu estampan les lletres.

Exemples d'exercici

Un cop tots els grups hagin acabat s'observarà i comentarà els treballs realitzats. En aquest moment caldrà que l'educador/a estableixi vincles amb el comentat durant la visita si l'alumnat no ho fa.

Pel que fa al treball amb objectes, podem formular les següents preguntes:

- Què succeeix quan ordenem / desordenem / posem cap per avall un objecte? El podem utilitzar de la mateixa manera? El podem utilitzar ni tant sols?
- Veiem aquest objecte de la mateixa manera que en el context quotidià? Què canvia? (el context del museu, el fet d'atribuir-li un ús diferent, el joc...)

- Com creieu que es relaciona això que hem fet amb l'obra de Viladot que hem pres com a punt de partida? És un procés creatiu similar?

NOTA PER A LES EDUCADORES: Sobretot, l'activitat pretén convidar a l'alumnat a experimentar. Els resultats obtinguts no tenen tanta importància.

Pel que fa al treball amb lletres i text, aquestes podrien ser algunes preguntes de referència:

- Què hi veiem en aquestes peces?
- Què heu fet amb el llenguatge?
- Com heu incorporat les lletres? I les icones?
- Com es relacionen text i imatge?
- Com interpreteu cada obra? Quines idees us venen al cap quan les veieu?

Tancament de la visita

MATERIALS: Llibreta negra mida A-4, bolígraf

L'educador acompanyarà al grup davant del retrat que Lluís Trepal li va fer a Guillem Viladot. Per convidar a la reflexió al voltant de les activitats fetes, l'educador/a preguntarà al grup *Què hem estat fent durant la visita?* Un cop encetat aquest diàleg, se'ls convidarà a participar de la llibreta de compartir coneixement. Els explicarà que tots els grups que visiten l'exposició deixen una frase per la resta explicant-los allò que han après. Viladot i els seus col·legues van crear una xarxa de coneixement i experimentació, nosaltres volem fer quelcom semblant. Si la llibreta ja està començada l'educador/a els llegirà alguna reflexió per poder compartir-la i també a tall d'exemple. Entre tots, hauran de pensar quina idea els volen deixar a la resta de grups, quelcom que entenguin que és significatiu. Amb l'alumnat de cicle inicial se'ls pot suggerir l'inici de la frase per exemple "Amb els artistes de ponent hem après que...". Amb aquests grups pot escriure la frase el/la mestre/a, la resta de grups ho farà un voluntari.

Un cop hagin deixat la seva frase, l'educador/a acomiadarà el grup i endreçarà els materials.